

INTERNACIONALNA NAUČNA KONFERENCIJA

Informacijska i medijska pismenost: "Kraj digitalnog početka"

30. novembar 2021. od 12:00 do 17:30

Hibridni događaj

Fakultet političkih nauka
Univerziteta u Sarajevu

Univerzitet u Sarajevu
University of Sarajevo

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

INSTITUT ZA
DRUŠTVENA
ISTRAŽIVANJA
FAKULTETA POLITIČKIH NAUKA
UNIVERZITETA U SARAJEVU

This project is funded by European Union

O KONFERENCIJI

Vještine korištenja, stvaranja i procjena online informacija i znanja, bez razumijevanja načina na koji digitalno okruženje uvjetuje i reorganizira društveni ekosistem (posebice kako strukturalne karakteristike digitalizacije i platformizacije svojim tehničkim kodom impliciraju epistemičku krizu, osnažuju ideološki ekstremizam, ugrožavaju privatnost, uspostavljaju korporativni nadzor, fragmentiraju i polariziraju javni diskurs, općenito, podrivaju demokraciju) ne uspijevaju uspostaviti kritički dijalog sa oblikom pismenosti 21. stoljeća.

Informacijska i medijska pismenost obično pojednostavljeno shvaćena kao "digitalna kompetencija" informacijske stručnjake nerjetko drži podalje od interdisciplinarnih, transdisciplinarnih, multidisciplinarnih, te antidisciplinarnih metodologija tzv. postdigitalnosti [2] koja "opisuje pristup digitalnim medijima koji više ne traže tehničku inovaciju ili napredak, već digitalizaciju smatra nečim što se već dogodilo i što je moguće dalje rekonfigurirati" (Cramer, 2013).

Kako ističe Jandrić (2018) postdigitalni izazov je teško definirati [3] jer opisuje odnose čovjeka i tehnologije koje doživljavamo ovdje i sada uz rast svijesti o "kompleksnim i nejasnim odnosima između fizike i biologije, starih i novih medija, humanizma i posthumanizma, kapitalizma temeljenog na znanju i kapitalizma temeljenog na biotehnologiji. Postdigitalnost je jedan od najvećih izazova današnjice u znanosti, umjetnosti, odgoju, obrazovanju, i nizu povezanih ljudskih djelatnosti." (Ibidem.). U tom svjetlu, proučavanjem na koji način se u kontekstu informacijske i medijske pismenosti uključuju, istražuju i povezuju aspekti otvorene znanosti, društvene psihologije, kulturalnih studija, kritičke pedagogije, političke ekonomije znanja, algoritamske demokracije i umjetnosti, na koncu, postdigitalne znanosti i obrazovanja etc., mogli bismo shvatiti kao akademsku i profesionalnu odgovornost prepoznavanja tranzicija i transformacija bibliotekarstva i informacijskih studija koje se nadilaženjem funkcionalnih aspektata tzv. digitalne pismenosti (pragmatični pristup koji zanemaruje internet kao ideološki instrument post-demokracije) suočavaju sa izazovima budućnosti.

O KONFERENCIJI

Stoga objavljivanje posebnog tematskog broja Vjesnika bibliotekara Hrvatske, ima za cilj mapirati regionalne perspektive istraživanja u domenu kritičke digitalne pismenosti u kontekstu demokratizacijskih potencijala i strukturalnih ograničenja interneta (Polizzi, 2020), sa posebnim naglaskom na narastajuću zamagljenost demarkacionih linija između tehnologije, medija i znanosti. Izazovi postdigitalnog stanja kojima se opisuju "ljudski odnosi sa tehnologijama sa kojima dijelimo individualna i kolektivna iskustva, u momentu ovdje i sada. To pokazuje našu rastuću svjesnost o zamagljenim i zamršenim odnosima između fizike i biologije, starih i novih medija, humanizma i posthumanizma, kapitalizma znanja i bio-informacijskog kapitalizma" (Jandric et al, 2018) tako u domenu kritičke medijske i informacijske pismenosti postaju smjernice za otkrivanje različitih pristupa konceptualiziranja, razumijevanja i mapiranja "kraja digitalnog početka" kao liminalne odrednice pitanja učenja i podučavanja.

Nakon konferencije "Informacijska i medijska pismenost: pitanje (obrazovanja) demokratije" koja će biti održana na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu 30.11.2021. (hibridni, online format) sa pozvanim predavačima i učesnicima će se održati i sastanak kako bi se diskutiralo o pozivu da svoje pisane radove objave u specijalnom broju "Vjesnika bibliotekara Hrvatske" kako bi u njemu prikupili recentna istraživačka iskustva i nalaze u domenu teorije i prakse informacijske/medijske pismenosti u regionu te se na taj način stimilirale buduće inicijative akademske i stručne perspektive razvoja politike razvoja demokratskog diskursa između, sa jedne strane, maksimiziranja prilika i minimiziranja rizika inherentnih digitalnim medijima i kulturi interneta (Carlsson 2019, str. 16).

Organizator konferencije je Institut za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu koji posljednjih godina, kroz akademski, naučnoistraživački i zagovarački pristup razvija strateški okvir uključivanja medijske i informacijske pismenosti u formalno i neformalno obrazovanje, zasnovano na principima izvodljivosti i održivosti. Kroz aktivnosti su razvijeni ljudski kapaciteti, metode, materijali, mreža ključnih aktera i stručnog kadra, te strateški koncept za sistemsko rješenje izazova digitalne transformacije društva.

*Ova aktivnost organizovana je uz podršku UNESCO/EU kroz projekat „Jačanje povjerenja u medije u Jugoistočnoj Evropi i Turskoj – Faza 2“.

O KONFERENCIJI

Vjesnik bibliotekara Hrvatske (VBH) je stručni časopis Hrvatskog knjižničarskog društva. Časopis objavljuje znanstvene i stručne radove iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti, a kako svi znanstveni i stručni radovi prolaze postupak recenzije koji uključuje jednog do dva anonimna recenzenta, i specijalni broj VBH-a podliježe istim standardima sa naglaskom na inozemne recenzente.

Glavna i odgovorna urednica VBH je dr. sc. TATJANA APARAC-JELUŠIĆ red. prof. u miru
Časopis je indeksiran u sljedećim bazama podataka: SCOPUS, FRANCIS, IBZ Online, Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA), Information Science and Technology Abstracts i Library and Information Science Abstracts (LISA).

Urednici specijalnog broja VBH "Informacijska i medijska pismenost: kraj digitalnog početka" su: doc. dr. sc. Martina Dragija Ivanović, Odjel za informacijske znanosti, Sveučilište u Zadru i prof. dr. sc. Mario Hibert, Odsjek za komparativnu književnost i informacijske nauke Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

[1] Kueng, L. (2017). Going Digital. A Roadmap for Organizational Transformation. Reuters Institute for the Study of Journalism/University of Oxford. Dostupno na: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-11/Going%20Digital.pdf>

[2] "Koncept postdigitalnosti opisuje odnose čovjeka i tehnologije, koje na individualnoj i kolektivnoj razini doživljavamo ovdje i sada. On prikazuje sve veću svijest o kompleksnim i nejasnim odnosima između fizike i biologije, starih i novih medija, humanizma i posthumanizma, kapitalizma temeljenog na znanju i kapitalizma temeljenog na biotehnologiji. Postdigitalnost je jedan od najvećih izazova današnjice u znanosti, umjetnosti, odgoju, obrazovanju, i nizu povezanih ljudskih djelatnosti. Vidjeti: Jandrić, P., Knox, J., Besley, T., Ryberg, T., Suoranta, J., & Hayes, S. (2018). Postdigital Science and Education. *Educational Philosophy and Theory*, 50(10), 893-899.

[3] "On je nepredvidiv; digitalan i analogan; tehnološki i netehnološki; biološki i informacijski. Postdigitalnost je istodobno prekid u dosadašnjim znanstvenim teorijama i njihov nastavak." Jandrić, P., Knox, J., Besley, T., Ryberg, T., Suoranta, J., & Hayes, S. (2018). *Postdigital Science and Education. Educational Philosophy and Theory*, 50(10), 893-899.

PROGRAM

🕒 12:00 – 12:15

➤ **Otvaranje konferencije**

prof. dr. Emir Vajzović, prof. dr. Mario Hibert, prof. dr. Martina Dragija Ivanović, prof. dr. Tatjana Aparac-Jelušić, Siniša Šešum (UNESCO BiH)

🕒 12:15 – 12:30

➤ **Strateško pozicioniranje MIP-a kao krovne kompetencije društva: uloga naučno-istraživačkih platformi**

prof. dr. Emir Vajzović, mr.sc. Sanel Huskić, doktorant
Institut za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka

🕒 12:30 – 12:45

➤ **Hakiranje krize demokracije: može li nas medijska pismenost spasiti od algoritamskog oblikovanja političke percepcije, volje i mišljenja?**

prof. dr. Boris Badurina, doc. dr. Milijana Mićunović i doc. dr. Kristina Feldvari / Sveučilište u Osijeku

PROGRAM

🕒 12:45 – 13:00

Digitalna pismenost nastavnika i bibliotekara u Srbiji
u procesu učenja na daljinu tokom Covid-19

doc. dr. Ana Milojević, mr. Aleksandra Ugrinić, mr.sc. Kristina Milić /
Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

🕒 13:00 – 13:15

Kritička pedagogija iznutra: agonistički pristup medijskoj
i informacijskoj pismenosti u pluralnim društvima

Lamija Silajdžić, MA, Anida Dudić-Sijamija, MA i Jasmin Hasanović,
MA / Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu i Institut za
društvena istraživanja

🕒 13:15 – 13:30

Mladi, informacije i informirane odluke u digitalnom
okruženju

dr. sc. Alica Kolarić / Sveučilište u Zadru

PROGRAM

 13:30 – 13:45

 (Media, digital, algorithmic)
Literacy trainings as a democratic failure

mr.sc. Domen Savič, NGO Citizen D

 13:45 – 14:00

 Od tehnološkog determinizma do tehnološkog
solucionizma

doc. dr. Vuk Vučetić / Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom
Sarajevu

 II PAUZA: 14:00 – 14:30

 14:30 – 14:45

 Digitalna pristupačnost – doprinos inkluzivnom društvu

dr. sc. Tamara Horvat Klemen / Središnji državni ured za razvoj
digitalnog društva

PROGRAM

 14:45 – 15:00

Suvremeni oblici pismenosti s osvrtom na medijsku pismenost - ključnu kompetenciju medijskog obrazovanja

doc. dr. Ivana Sivrić / Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

 15:00 – 15:15

Kvalitetno obrazovanje kao preduslov za informacijsko i medijsko opismenjavanje zumera

prof. dr. Nataša Ružić / Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore

 15:15 – 15:30

Digitalne kompetencije knjižničnih djelatnika: studija slučaja Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

mr.sc. Miroslav Katić, Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac

PROGRAM

🕒 15:30 – 15:45

Implementacija ekomedijske pismenosti u radu školskih zelenih knjižnica

Sanja Šušnjara Raić, MA, doktorantica, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

🕒 15:45 – 16:00

Digitalni aktivizam u društveno-ekološkim granicama

Safet Kubat, MA, doktorant, Centar za interdisciplinarne studije UNSA

🕒 16:00 – 16:15

Regulacija društvenih mreža i Internet prostora: digitalne usluge, dezinformacije, govor mržnje i sve o čemu (ne) govorimo

mr.sc. Bojana Kostić, pravnica sa ekspertizom u istraživanju digitalnog nasilja (Holandija)

PROGRAM

 16:15 – 16:30

Informacijska pismenost i metapismenost:
interkulturalizam, kolaborativno oblikovanje sadržaja i
izazovi digitalnog učenja

Feđa Kulenović, MA i Luka Bošković, Katedra za informacijske nauke,
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

 16:30 – 16:45

Psihopolitika, viralne mutacije imitacije i kraj digitalnog
početka

prof dr. Mario Hibert, Emina Adilović, MA / Katedra za informacijske
nauke, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu i Institut za
društvena istraživanja (BiH)

 16:45 – 17:00

Diskusija

UČESNICI I UČESNICE

prof. dr. Emir Vajzović

Fakultet političkih nauka,
Univerzitet u Sarajevu

prof. dr. Mario Hibert

Filozofski fakultet
Univerzitet u Sarajevu

prof. dr. Martina Dragija
Ivanović

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilište u Zadru

prof. dr. Tatjana Aparac
Jelušić

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilište u Zadru

mr. sc. Sanel Huskić

Institut za društvena istraživanja,
Fakultet političkih nauka u Sarajevu

UČESNICI I UČESNICE

prof. dr. Boris Badurina

Filozofski fakultet
Sveučilište u Osijeku

doc. dr. Milijana Mićunović

Filozofski fakultet
Sveučilište u Osijeku

doc. dr. Kristina Feldvari

Filozofski fakultet
Sveučilište u Osijeku

doc. dr. Ana Milojević

Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Beogradu

mr. sc. Aleksandra Ugrinić

Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Beogradu

UČESNICI I UČESNICE

mr. sc. Kristina Milić

Fakultet političkih nauka,
Univerzitet u Beogradu

Lamija Silajdžić, MA

Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Sarajevu

Anida Dudić - Sijamija, MA

Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Sarajevu

Jasmin Hasanović, MA

Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Sarajevu

dr. sc. Alica Koralić

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilište u Zadru

UČESNICI I UČESNICE

mr. sc. Domen Savič

NGO Citizen D

doc. dr. Vuk Vučetić

Filozofski fakultet
Univerzitet u Istočnom Sarajevu

dr. sc. Tamara Horvat
Klemen

Središnji državni ured za razvoj
digitalnog društva

doc. dr. Ivana Sivrić

Filozofski fakultet
Sveučilište u Mostaru

prof. dr. Nataša Ružić

Fakultet političkih nauka
Univerzitet Crne Gore

UČESNICI I UČESNICE

mr. sc. Miroslav Katić

Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić"
Karlovac

Sanja Šušnjara Raić, MA

doktorantica, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu

Safet Kubat, MA

doktorant,
Centar za interdisciplinarnе studije UNSA

mr. sc. Bojana Kostić

pravnica sa ekspertizom u istraživanju
digitalnog nasilja

Emina Adilović, MA

Institut za društvena istraživanja
Fakultet političkih nauka u Sarajevu

UČESNICI I UČESNICE

Feđa Kulenović, MA

Filozofski fakultet
Univerzitet u Sarajevu

Luka Bošković

Filozofski fakultet
Univerzitet u Sarajevu

Siniša Šešum

UNESCO BiH

SAŽECI IZLAGANJA

Strateško pozicioniranje medijske i informacijske pismenosti kao krovne kompetencije društva: uloga naučno-istraživačkih platformi

prof. dr. Emir Vajzović, mr. sc. Sanel Huskić, doktorant

Medijska i informacijska pismenost gotovo da se ne spominje u dokumentima javnih politika zemalja jugoistočne Evrope. Podrška medijskoj i informacijskoj pismenosti je još deklarativna od strane ključnih dionika zaduženih za kreiranje javnih politika. Nedostatak suštinske podrške je očit, jer ni u jednom obrazovnom sistemu nemamo usvojenu strategiju koja bi podržala sistemsko i održivo uvođenje medijske i informacijske pismenosti u formalno obrazovanje. Razlozi za manjak konkretizacije koraka u izradi strategija mogu se pripisati mnogim faktorima koji su vezani za institucionalno i političko okruženje u kojem se strategije trebaju napraviti. Jedan od razloga je to što koncept medijske i informacijske pismenosti nije još prepoznat kao esencijalan za dugoročnu demokratizaciju društva i preduvjet za održiv ekonomski razvoj. U suštini, institucije od krucijalnog značaja ne prepoznaju medijska i informacijska pismenost kao krovnu kompetenciju koja se pretpostavlja u društvu koje je doživjelo digitalnu transformaciju. Ovaj rad ima za cilj da ukaže na uloga naučno-istraživačkih platformi kao glavnih pokretača integracije koncepta medijske i informacijske pismenosti u javne politike tj. dugoročno gledano, u formalno obrazovanje. Analiza namjerava uspostaviti jasnu korelaciju između manjka sistematičnog i dugoročnog angažmana naučno-istraživačkih baza i integracije medijske i informacijske pismenosti u javne politike.

Ključne reči: javne politike, medijska i informacijska pismenost, naučno-istraživačke platforme, zagovaranje

SAŽECI IZLAGANJA

Hakiranje krize demokracije: može li nas medijska pismenost spasiti od algoritamskog oblikovanja političke percepcije, volje i mišljenja?

prof. dr. Boris Badurina, doc. dr. Milijana Mićunović i doc. dr. Kristina Feldvari

Hakiranje krize demokracije shvaćamo ponajprije kao hakiranje krize koja je zahvatila šire demokratske odnose i procese u sferama društvenosti, kulture, ekonomije i politike, posebno u kontekstu tehnosfere koja počiva na moći umjetne inteligencije i umjetnog života. Prvo pitanje koje se nameće jest pitanje je li kriza demokracije nastala kao rezultat emergentne političke apatije građana koja ujedno najavljuje i dolazak postdemokratskog društva ili je za krizu odgovorna diskrepancija između sve složenijih i sofisticiranijih tehnika (dez)informiranja i medijske (ne)pismenosti građana. Ako se odlučimo za potonje, moramo razumjeti da pitanja tehnike (dez)informiranja i medijske pismenosti treba promišljati u kontekstu izražene refleksivnosti posttradicionalnog društva koja potiče stalno propitivanje i sumnju, ne samo u društvene institucije, već i u političku i društvenu (samo)percepciju.

SAŽECI IZLAGANJA

Digitalna pismenost nastavnika i bibliotekara u Srbiji u procesu učenja na daljinu tokom Covid-19

doc dr. Ana Milojević, mr. sc. Aleksandra Ugrinić, mr. sc. Kristina Milić

Ubrzani razvoj digitalnih tehnologija stvorio je dubok jaz između digitalnih kompetencija nastavnika i kapaciteta koje pruža digitalno okruženje za unapređenje obrazovanja, i aktuelizovao fokus na medijsku i informacijsku pismenost (MIP) u ovoj oblasti. Ovaj rad ima za cilj da ukaže na dominantne nedostatke u oblasti medijske i informacijske pismenosti nastavnog osoblja u Srbiji nakon završetka prve školske godine kroz online nastavu. Istraživanje sprovedeno za potrebe ovog rada je obuhvatilo nastavnike i bibliotekare iz 40 škola u Republici Srbiji. Rezultati zasnovani na samoproceni kompetencija nastavnog osoblja u školskoj 2020/21 godini pokazali su potrebu za daljim opismenjavanjem kroz sticanje znanja o digitalnim alatima za efikasnije izvođenje nastave na daljinu i kao i znanja za kreiranje sadržaja za obrazovne svrhe. Ovakvi rezultati su u skladu sa kritičkim pristupom digitalnim tehnologijama, i pružaju kako konkretne nacionalno relevantne smernice, tako i šire upute za dalje unapređenje pojma i korpusa veština koje spadaju u MIP.

Ključne reči: medijska i informacijska pismenost, digitalna pismenost, obrazovni proces, online nastava, nastavnici, bibliotekari

SAŽECI IZLAGANJA

Kritička pedagogija iznutra: agonistički pristup medijskoj i informacijskoj pismenosti u pluralnim društvima

Lamija Silajdžić, MA, Anida Dudić-Sijamija, MA i Jasmin Hasanović, MA

Cilj ovog rada je da se iz ugla agonističke teorije propita koncept medijske i informacijske pismenosti. U kontekstu pluralnog bosanskohercegovačkog društva i njegovog fragmentiranog obrazovnog sistema, rad je fokusiran na predstavljanje obuke iz medijske i informacijske pismenosti za nastavnike i bibliotekare u Osnovnoj školi „Hasan Kikić“ u Sarajevu. Propitivanjem adekvatnosti i razumljivosti sadržaja kurikuluma medijske i informacijske pismenosti prilagođenog bosanskohercegovačkom kontekstu, obuka provedena od strane istraživačkog tima Instituta za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, zaključno, želi vidjeti da li koncept medijske i informacijske pismenosti može funkcionirati kao mogući pristup kritičke pedagogije u praksi. S jedne strane, vrijednost ovog rada ogleda se u nastojanju teorijskog čitanja koncepata kritičke pedagogije na primjeru koncepta medijske i informacijske pismenosti u formalnom obrazovnom sistemu. Također, doprinos se ogleda u saznanju da ova obuka predstavlja prvu obuku ovakve vrste u bosanskohercegovačkom društvu. Bazirana na UNESCO-vom konceptu medijske i informacijske pismenosti iz 2011. godine, originalnost same pilot obuke iz medijske i informacijske pismenosti za nastavnike i bibliotekare u osnovnoj školi „Hasan Kikić“ je u saznanju da je kreirana na osnovu prilagođenog bosanskohercegovačkog kurikuluma medijske i informacijske pismenosti koju je izradio istraživački tim Instituta za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Ključne reči: bibliotekari, Bosna i Hercegovina, kritička pedagogija, medijska i informacijska pismenost, nastavnici.

SAŽECI IZLAGANJA

Mladi, informacije i informirane odluke u digitalnom okruženju

dr. sc. Alica Kolarić

Sposobnosti snalaženja u današnjem kompleksnom i zbunjujućem informacijskom okruženju utječu na ostvarenje prilika u različitim područjima života uključujući obrazovanje, zdravlje, građanski aktivizam te uključivanje u političke procese. Sposobnost mladih ljudi da uspješno stječu, vrednuju i koriste informacije utječu na njihove živote, na život zajednice i društva u cjelini. Međutim, odabir izvora koji bi pružio kredibilnu informaciju nije jednostavan jer je, kao i svaki proces donošenja odluka, ograničen čovjekovim sposobnostima (Simon, 1972). Agosto (2002) utvrđuje da se pri vrednovanju web stranica mladi vode Simonovim načelom zadovoljavajućeg (engl. satisficing) te biraju dovoljno dobar, a ne najbolji izvor informacija. Brojne kasnije studije informacijskog ponašanja mladih ukazuju na nedostatne sposobnosti za kritičko stjecanje, vrednovanje i korištenje informacija (Metzger, 2015; Bowler et al., 2018). Izlaganje će donijeti pregled dosadašnjih saznanja o tome kako mladi vrednuju kredibilitet informacija u digitalnom okruženju te ih razmotriti kroz prizmu Schützov pojma dobro informiranog građanina i Simonogov pojma ograničene racionalnosti. Problematizirat će se pojam informirane odluke, posebno kod mladih korisnika informacija.

SAŽECI IZLAGANJA

(Media, digital, algorithmic) Literacy trainings as a democratic failure

mr. sc. Domen Savič

The notion of informed and educated citizen and consumer in a digital-first society permeates the civil discourse on the topics of democratic decision-making processes (Information Literacy Group, 2020), responsible consumerism (EdSurge, 2021), capable work-force (Education technology, 2021) and other aspects of our public and private lives. The focus is on the individual consumer and/or citizen that needs necessary skills to tackle the ever-evolving digital world of platforms, search engines, algorithms, surveillance and other perils that await us on the net. Even legal frameworks like the recently adopted GDPR and the upcoming Digital Service Act focus on the individual, giving him the tools and enabling him/her to participate in processes that aim to protect our human rights and dignity. At the same time, the role of the state is disappearing. The digital platforms are overpowering the decision-makers and regulators (ITPro, 2021), shifting the blame onto the end-user without recognizing their involvement (Vice, 2021). The democratic states themselves are developing and financing media, digital, algorithmic... literacy trainings, trying to keep up with the relevant industrial buzzwords (UNESCO, 2019) while at the same time neglecting their role in protecting and enabling its citizens. The situation paints a very bleak future where our systemic human rights protections are failing at an alarming rate, being replaced by personal skills and personal responsibility, with the state taking the back seat and letting the citizens at the mercy of international businesses and global digital intermediaries (strategy+business, 2021). How can we address this issue, what models of learning should we include in media literacy trainings and how do we adapt to the ever-growing threat of consumer shadowing the role of the citizen? Why should we not equate digital literacy with media literacy, what perils does focusing solely on the digital and ignoring the civic competences hold and how can we overcome them?

SAŽECI IZLAGANJA

Od tehnološkog determinizma do tehnološkog solucionizma

doc. dr. Vuk Vučetić

Istorija tehnološkog razvoja je zapravo istorija razvoja društva. Razvoj civilizacije se, između ostalog, može pratiti u kontekstu dominantnih medije su ljudi koristili za svoju svakodnevnu komunikaciju. Široka plejada autora i teoretičara „tehnoloških determinista“ je nastojala objasniti da tehnologija oblikuju društvo odnosno da se pod uticajem tehnologije razvijaju različiti komunikacioni, a smim tim i kulturni i ideološki obrasci. U savremenom medijatizovanom društvu vlada „naivna“ iluzija da su tehnološke inovacije u službi sveopšteg društvenog progresa. Na tragu ovog (lažnog) tehnološkog optimizma razvila se ideja o tehnološkom solucionizmu. Konceptom tehnološkog solucionizma se nastoji objasniti da je na sceni transformacija društva u kojem za sve društvene probleme postoji, jednostavno tehnološko (click) rješenje, odnosno da postoji neka vrsta pametne aplikacije. Jedini cilj solucionizma je da ubijedi javnost da je upotreba digitalnih tehnologija neminovnajer se na taj način ostvaruje vrhovni cilj savremenog društva, a to je efikasnost. Čini se da interes za prihvatanje takvih, solucionističkih pravila igre imaju isključivo vlasnici Silikonske doline, koji na ove načine ostvaruju nezamislive profit, te uz pomoć pametnih algoritama usmjeravaju i ometaju pažnju korisnika čime su u krajnjoj liniji doveli u krizu funkcionisanje demokratskog društva . Logika tehnološkog solucionizma se može slikovito objasniti primjerom gužve u gradskom saobraćaju. Problemi saobraćajnih gužvi se sve više rješavaju kreiranjem pametnih aplikacija koje sugrišu korisnicima kojim saobraćajnicama se treba kretati se kako bi se gužva izbjegla. Na ovaj način se zapravo nude svojevrsna „instant“, „efikasna“ i površna rješenja dok suštinski problemi ostaju isti. Između ostalih jedno od bitnih pitanja o kojem treba promišljati jeste na koji način je koncept tehnološkog solucionizma zastupljen u obrazovnom sistemu. Da li je talas pametnih učionica, pametnih tabli, pametnih personalnih kompjutera ili telefona koji su u posljednje dvije decenije zapljusnuli obrazovni sistem, suštinski doveo i do bilo kakve vrste progresa u kontekstu razvoja kritičkog promišljanja digitalnog okruženja u kojem je društvo duboko uronjeno.

SAŽECI IZLAGANJA

Digitalna pristupačnost – doprinos inkluzivnom društvu

dr. sc. Tamara Horvat Klemen

Upoznati smo s pristupačnošću u fizičkom smislu: rampe, platforme, taktilne crte, semafori sa zvučnim signalom, sve to predstavlja arhitektonsku pristupačnost, koja pomaže pri korištenju fizičkog prostora oko nas. Osobe s vidnim, slušnim, motoričkim ili kognitivnim poteškoćama se svakodnevno susreću s preprekama, ne samo u fizičkom već i u digitalnom svijetu. Digitalna pristupačnost označava mjeru u kojoj su neki računalni programi, mrežne stranice, uređaji - zasnovani na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji - prihvatljivi i pogodni za osobe s invaliditetom ili primjerice ljude starije životne dobi. Pristup digitalnim sadržajima i uslugama ne odnosi se samo na tehničke standarde, web-arhitekturu i dizajn, nego je riječ i o političkoj volji i moralnoj obvezi, sadržanoj u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Digitalna pristupačnost je preduvjet za aktivnu ulogu svih građana u društvu te doprinosi pametnom, održivom i inkluzivnom razvoju digitalnog društva i društva u cjelini. Digitalna transformacija otvara nove mogućnosti i nove oblike participacije građana, uključujući i osobe s invaliditetom. Lakši pristup javnim uslugama i informacijama svim korisnicima, s posebnim naglaskom na osobe s invaliditetom i starije osobe, pomaže im u svakodnevnom životu i uživanju njihovih prava, te pruža širok spektar informacija i usluga na internetu koje su ključne za javnost, čime se osigurava bolja kvaliteta života. Obveza je svih da u pružanju informacija uzmu u obzir činjenicu da informacije trebaju usklađene sa standardima pristupačnosti. Posebne napore treba ulagati u podizanje kvalitete i pojednostavljivanje komunikacije javnih institucija kako bi ona bila što pristupačnija i razumljivija najširoj javnosti, što je važan aspekt ostvarivanja pravne sigurnosti građana. U Republici Hrvatskoj standardi digitalne pristupačnosti ugrađeni su u Zakon o pristupačnosti mrežnih stranica i programskih rješenja za pokretne uređaje tijela javnog sektora (Narodne novine, broj 17/19), a donošenje Zakona predstavlja ispunjavanje obveze transpozicije Direktive (EU) 2016/2102 Europskog parlamenta i Vijeća o pristupačnosti internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora (OJ L 327/1, 2. prosinca 2016.). U izlaganju će se predstaviti osnovana načela digitalne pristupačnosti, zakonski okvir u Republici Hrvatskoj kao i do sada poduzete aktivnosti i postignuti rezultati.

SAŽECI IZLAGANJA

Suvremeni oblici pismenosti s osvrtom na medijsku pismenost- ključnu kompetenciju medijskog obrazovanja

doc. dr. Ivana Sivrić

Obrazovanje za medije ili medijsko obrazovanje u ovom radu razumije se kao cjeloživotni proces stjecanja određenih kompetencija koje uključuju posjedovanje različitih vještina za uporabu medija i tehnologije, a koje zajedno čine jedan obrazovni proizvod - medijsku pismenost. Rad je usmjeren na kritičku analizu suvremenih oblika pismenosti i to, u metodološkom smislu, pozicioniranih u kontekstu UNESCO-ovih definicija pismenosti kao vještina koje u 21. stoljeću predstavljaju uvjet za opstanak i kvalitetniju čovjekovu egzistenciju. Medijska pismenost je komponenta koja onima, koji je posjeduju, omogućava uspješniju zaštitu zakonskih prava, sloboda i razumijevanja funkcije medija. Ako nam je funkcija medija i način nakoji mediji stvaraju utjecaj na svoje konzumente jasnija, time konstantno stječemo veću kontrolu nad tim procesom i ne dopuštamo medijima da od svojih korisnika stvaraju pasivne medijske recipijente. Pri tome ne mislimo da smo medijski pismeni ako smo sposobni primati medijske poruke, jer to nužno ne znači da smo ih u stanju kritički procjenjivati. U ovom radu medijska pismenost istražuju se kao element ili kompetencija medijskog obrazovanja, ali i obrazovanja u cjelini s ciljem kreiranja koncepta kritičke autonomije.

SAŽECI IZLAGANJA

Kvalitetno obrazovanje kao preduslov za informacijsko i medijsko opismenjavanje zumera

prof. dr. Nataša Ružić

Od kraja XX vijeka postaje sve jasnije da bez medijski pismenih građana nemoguć je razvoj i napredak samog društva koji se ogleda u aktivnoj participaciji u demokratskim procesima, poštovanju ljudskih prava i razvoju kvalitetnih medija, koji su svjesni da se ne mogu pravdati brzinom kao tehnološkom stegom pri manipulisanju javnošću i serviranju različitih vrsta informacijskih poremećaja. I pored kampanje „Birajmo šta gledamo“, brojnih obuka koje su sprovele akademske institucije, međunarodne organizacije, civilni sektor, samoregulatori i mediji, Crna Gora je završila na 32 mjestu od mogućih 35 prema indeksu medijske pismenosti za 2021. godinu. Tačnije, prema Institutu za otvoreno društvo nazadovala je za još jedno mjesto u poređenju sa 2019. godinom. Imajući u vidu cjelokupnu situaciju u društvu i činjenicu da su mediji odavno postali produžeci čovjeka, nameće se pitanje: koje mjere je neophodno preduzeti u cilju poboljšanja kvaliteta obrazovanja i medijskog opismenjavanja zumera kojima tehnologija od najranijeg djetinjstva predstavlja produžetak ruke. Pomenuta generacija je velika nepoznanica za medijske teoretičare, predavače u obrazovnom sistemu, ali i za medije koji zavise od publike. U ovom radu pokušaćemo analizirati probleme u obrazovnom sistemu u cilju evidentiranja prepreka za medijsko opismenjavanje zumera, što se odražava i na politički život u Crnoj Gori.

Ključne riječi: zumeri, obrazovni sistem, građanska participacija, demokratija

SAŽECI IZLAGANJA

Digitalne kompetencije knjižničnih djelatnika: studija slučaja Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac

mr. sc. Miroslav Katić

Digitalna pismenost je sposobnost za učinkovito i kritičko korištenje i vrednovanje podataka uz pomoć digitalne tehnologije. Danas su informacijske tehnologije najkorišteniji vid komunikacije, stoga je digitalna pismenost ključna sposobnost 21. stoljeća. U zemljama zapadnog civilizacijskog kruga građanski i politički život u velikoj mjeri je posredovan internetom, stoga je digitalna pismenost građana nužna i za razvoj same demokracije. Narodne knjižnice često se ističu kao ključne ustanove za educiranje o digitalnoj pismenosti. Suvremene knjižnice nude mnogo više od knjiga. One su danas tehnološka središta gdje svatko može pristupiti tehnologiji i svakodnevno je koristiti, a knjižničari su stručnjaci koji bi trebali pomoći korisnicima u vještini stjecanja informacijske i digitalne pismenosti. Nova uloga knjižnica u suvremenom društvu zahtjeva i nove kompetencije knjižničnih djelatnika. Od stručnjaka koji rade u narodnim knjižnicama jasno se zahtijeva uspostavljanje minimalnog standarda digitalnih vještina i znanja u svim digitalnim kompetencijama. Takav je standard potreban, kako za obavljanje svakodnevnih obaveza vezanih uz profesionalnu ulogu javnog knjižničara, tako i za vitalnu zadaću udovoljavanja potrebama korisnika. Cilj rada je ispitati razinu digitalne pismenosti stručnih djelatnika Gradske knjižnice u Karlovcu te ispitati u kojoj se mjeri kompetencije knjižničara koriste za poboljšanje pružanja usluga. Ispitivanje će se provesti putem ankete među djelatnicima. Rezultati istraživanja mogu poslužiti knjižnici za planiranje dodatnih edukacija za poboljšavanje knjižničnih kompetencija, ali i za formiranje novih programa za korisnike.

Ključne riječi: digitalna pismenost, knjižnice, knjižnični djelatnici

SAŽECI IZLAGANJA

Implementacija ekomedijske pismenosti u radu školskih zelenih knjižnica

Sanja Šušnjara Raić, MA

Cilj ovog rada je objasniti povezanost ekologije, medijske i informacijske pismenosti kao dio koherentnog sustava, te provući to kroz leću zelenih školskih knjižnica i prakse poučavanja medijske i informacijske pismenosti. Nadalje, cilj mu je objasniti teoriju ekomedija koju uvodi Antonio López kao promjenu paradigme poučavanja medijske pismenosti u kojoj su čovjek i komunikacijski alati neovisni o materijalnoj stvarnosti Zemlje jedna od najopasnijih temeljnih uvjerenja našeg doba. Kao odgovor na krizu uspostava je regenerativnog ekomedijskog sustava u kojem su temeljne vještine samorefleksija, kritička analiza, kreativnost, empatija i vizualizacija te medijska, informacijska i tehnološka pismenost. Rezultati ovog rada, prije svega, pridonijet će boljem razumijevanju ekomedijske pismenosti i služiti će kao pomoć pri kreiranju i vrednovanju zelenih programa i kurikuluma školskih knjižnica i „ozelenjivanju“ i drugih programa, procesa i usluga knjižnica. Rezultati ovog rada, prije svega, pridonijet će boljem razumijevanju ekomedijske pismenosti i služiti će kao pomoć pri kreiranju i vrednovanju zelenih programa i kurikuluma školskih knjižnica i „ozelenjivanju“ i drugih programa, procesa i usluga knjižnica.

Ključne riječi: ekologija, ekomedijska pismenost, ekokritičko mišljenje, zelene knjižnice, školske knjižnice

SAŽECI IZLAGANJA

Digitalni aktivizam u društveno-ekološkim granicama

Safet Kubat, MA

U ovom radu će se dati uvidi korelacije digitalnog eko-aktivizma u društveno ekološkim granicama. Namjera je analizirati kada građanski aktivizam prisutan na društvenim mrežama prestaje biti digitalni, tj. kada postaje društveni u kontekstu direktnih ekoloških akcija. Rad će dati uvide "pozadinskog" djelovanja korporativnog Facebook algoritma, dati presjek stanja eko aktivističke scene u BiH, te naznačiti utjecaj samih društvenih mreža, kako na poticanje građanskog aktivizma, tako i na samo društveno-ekološko djelovanje. Pored teorijskog presjeka stanja, fokus rada je stavljen na konkretan primjer iskustva administriranja Facebook grupe "Rijeke BiH – budi promjena" koji se može smatrati , "društveno-ekološkim fenomenom" digitalnog aktivizma u kontekstu koncepata zajedničkog dobra.

Ključne riječi: građanski aktivizam, digitalni aktivizam, društveno- ekološke granice, društvene mreže, Facebook grupa, Facebook algoritam

SAŽECI IZLAGANJA

Regulacija društvenih mreža i Internet prostora: digitalne usluge, dezinformacije, govor mržnje i sve o čemu (ne)govorimo

mr. sc. Bojana Kostić, pravnica sa ekspertizom u istraživanju digitalnog nasilja

Na nivou Evropske Unije (EU) ulažu se veliki napor da se uspostavi regulatorni okvir, a posledično i društvena ravnoteža u polju razvoja, korišćenja i upravljanja tehnologijama koje se baziraju na veštačkoj inteligenciji (VI) kao i "upravljanju" rizicima i štetama koji su sa njom povezani. Imajući u vidu regulatorna zbivanja i njihov budući uticaj na (digitalni) prostor, ovaj rad odgovara na dva ključna pitanja: 1. Na koji način ovi predlozi kroje naša digitalna prava, iskustva i interakciju? Preciznije, da li se možemo nadati rešenjima koja, osim niza obaveza i mehanizama kontrole koja se stavljaju platformama u "amanet" - da li nama - znanstvenicima, aktivistima, korisnicima, pojedincima, grupama, zajednicama takođe nudi okvir za kolektivno delovanje kao određeni vid alternativnog odgovora i protiv-teže moći i interesa platformi? Naposljetku, u srcu koncepta medijske i informacione pismenosti (MIP) je kritički nastrojen i osvešćeni građanin, zbog čega se okvir MIP-a neprestano prilagođava i proširuje kako bi omogućio pojedincima da razumeju svet oko sebe i digitalne hibridne prostore.[1] Kroz prizmu ovih regulacija i javnih politika u kontekstu medijske i informacione pismenosti, ovaj rad odgovara na pitanje: 2. Kakav će odsjaj trenutne regulatorne inicijative ostavati na MIP i kako osigurati da suštinske vrednosti MIP-a ostanu deo njenog koda? Na ovaj način, ovaj rad doprinosi trenutnoj diskusiji o ulozi i moći građana u kreiranju stvarnosti oko sebe i revitalizaciji značaja fundamentalnih principa zaštite ljudskih prava kao okosnice vrednosti kako regulatorog inicijativa na nivou EU tako i MIP-a. Rad će se bazirati na kritičkoj i eksplorativnoj analizi dostupne literature, regulatornih predloga kao i analizi dokumentacije koja prate usvajanje ovih predloga.

SAŽECI IZLAGANJA

Informacijska pismenost i metapismenost: interkulturalizam, kolaborativno oblikovanje sadržaja i izazovi digitalnog učenja

Feđa Kulenović, MA i Luka Bošković

Metapismenost možemo smatrati oblikom redefiniranja informacijske pismenosti koji se oslanja na interakciju tri korpusa znanja: tehnološko, pedagoško i sadržajno (Mackey & Jacobson, 2011). Ona se ne treba podrazumijevati samo kao odjek informacijske pismenosti, već kao proširenje vještina na proizvodnju i dijeljenje informacija u kolaborativnom i participatornom okruženju. Pojam informacijska pismenost datira iz perioda prije uspona društvenih medija zbog čega se koncept metapismenosti sve učestalije pojavljuje kao odgovor na prihvatanje novih oblika pismenosti (digitalna pismenost, medijska pismenost, vizuelna pismenost, kiber pismenost etc.) kojima se nastoji pratiti promjene tehnološkog okruženja. Primjena koncepta metapismenosti podrazumijeva poveznice sa bihevioralnim, afektivnim, kognitivnim i metakognitivnim aspektima uključivanja u informacijski sistem stvarnog svijeta. Budući da se pojam metapismenost sve češće koristi u praksama širom svijeta, istaknut će se aspekt auto-refleksije aktivnog procesa učenja kroz kreiranje znanja u digitalnom okruženju koje karakteriziraju kolaborativnost i dijeljenje informacija. U ovom radu će se nastojati odgovoriti na pitanja: šta je metapismenost, kako je definirana, te u čemu je njezina trenutačna vrijednost, šta je čini značajnim konceptom i u čemu se pronalazi razlika u odnosu na informacijsku i medijsku pismenost, na koji ju je način moguće podučavati, kao i da li učenje u digitalnom okruženju predstavlja idealan prostor za tzv. kolaborativnu metapismenost? Poseban akcent će biti stavljen na propitivanje kako ključni elementi informacijske pismenosti odgovaraju na promjenjivo okruženje društvenih medija i digitalnih tehnologija, različite načine na koje pojedinci usvajaju nove tehnologije kako bi unaprijedili sposobnosti kritičnog mišljenja, te kritičke evaluacije sadržaja. U konačnici će se ovaj rad referirati na kolaborativno iskustvo kreiranja Wikipedia članka o metapismenosti u interaktivnoj, interkulturalnoj zajednici studenata uključenih u online program „Intercultural Perspectives on Information Literacy and Metaliteracy“.

SAŽECI IZLAGANJA

Psihopolitika, viralne mutacije imitacije i kraj digitalnog početka

prof dr. Mario Hibert, Emina Adilović, MA

Izvedeci konstataciju o digitalnim medijima kao afektivnom informacijsko-komunikacijskom okruženju u kojem društvene mreže, kao izložbeni prostori privatnosti, generirajući eroziju poštovanja podrivaju i same temelje javne sfere (Han, 2017), ovaj rad ima namjeru naglasiti korelacije između viralnih mutacija slika (meme kultura) i politike digitalnog. Sijedeći Hanove teze da ikono-pornografija u potpunosti dokida sferu privatnosti (drugim riječima, potiče kulturu indiskretnosti i nepoštovanja), da „digitalni rojevi“ de facto ne govore (nemaju glas) već stvaraju buku (shitstorms), istaći će se psihopolitički karakter savremenog društva koje obilježava kolaps kolektivnog i zajedničkog, gubitak solidarnosti i privatizacija komunikacija. S obzirom da demedijalizacija direktno utiče na principe reprezentativne demokratije, njezina totalna transparentnost kao i komunikacijska temporalnost, uvode nas u domen post-političkog, tačnije, psiho-političkog nasilja budući da digitalni panoptikon ne stvara bio-političko, disciplinarno društvo već transparentno društvo afektivnih medija (Han, 2017). Drugi dio rada će u vezi sa gore pomenutim kontekstom, nastojati da ispita ulogu memeova kao medijacijskih sučelja između sistema znakova koji operiraju odozdo (bez bilo kakve referentnosti spram ljudske subjektivnosti, društvenosti, reprezentacije i intersubjektivnog značenja, drugačije rečeno, izvandiskursno djeluju na ljudske i neljudske subjekte kontroliranjem parametara njihovog postojanja) unutar dvije kategorije dominacije: društvenog podjarmljivanja (ideologije i interpelacije) i mašinskog ropstva (deteritorijalizirajući kodovi i nereprezentacijski signali pretvaranja pojedinca u zupčanik mašine koja reducira sav pojedinačni sadržaj u apstraktnu vrijednost) (Arkenbout, Wilson & De Zeeuw, 2021).

NAUČNI KOMITET

- Mario Hibert, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Martina Dragija Ivanović, University of Zadar, Croatia
- Tatjana Aparac Jelušić, Editor-in-Chief, Vjesnik bibliotekara Hrvatske
- Sead Turčalo, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Emir Vajzović, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Lejla Turčilo, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Boris Bosančić University of Osijek, Croatia
- Vuk Vučetić, University of East Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Lejla Hajdarpašić, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Senada Dizdar, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Marin Čuljak, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina
- Džejla Khattab, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Feđa Kulenović, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

ORGANIZACIJSKI KOMITET

- Sead Turčalo
- Emir Vajzović
- Mario Hibert
- Emina Adilović
- Sanel Huskić
- Lejla Turčilo
- Martina Dragija Ivanović
- Tatjana Aparac Jelušić